

ЩОДО ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЖІНОК, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ В УКРАЇНІ

Торяник В. О.,

аспірантка I курсу, ННІ права Сумського державного університету

Однією з необхідних умов забезпечення прав жінок, які постраждали внаслідок збройного конфлікту, є наявність адекватних та діючих механізмів їх реалізації. 5 років збройного конфлікту істотно ускладнили реалізацію майнових, соціальних, трудових прав для таких соціально вразливих категорій, як тимчасово переміщені жінки, багатодітні, інваліди, самотні матері тощо. Незважаючи на наявність низки нормативно-правових актів, прийнятих у зв'язку з військовим конфліктом, слід констатувати відсутність системного законодавчого підходу до механізмів забезпечення прав жінок. Більшість норм залишаються декларативними, а деякі з них взагалі не мають механізму реалізації.

Викладене вказує на доцільність постановки наступної мети: систематизація нормативно-правових актів щодо забезпечення прав жінок, які постраждали внаслідок збройного конфлікту.

Основою систематизації може бути традиційний поділ нормативно-правових актів за юридичною силою (закони та підзаконні акти), за галузевою приналежністю. Класифікація нормативно-правових актів у досліджуваній сфері за юридичною силою дозволяє визначити проблемні питання невідповідності положень підзаконних актів нормам законів. Зокрема, поряд із Законами України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» Кабінетом Міністрів України (надалі – КМУ) прийнято низку підзаконних нормативно-правових актів, які істотно ускладнюють отримання соціальних виплат, а для тих категорій осіб, які залишилися на неконтрольованій території, взагалі унеможливають отримання таких виплат навіть при виїзді на контрольовану територію Донецької та Луганської областей. Постановою КМУ від 1 жовтня 2014 р. № 509 затверджено «Порядок оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи». Саме наявність такої довідки надає можливість отримання соціальних виплат громадянами України. Затверджений постановою КМУ від 8 червня 2016 року № 365 «Порядок призначення (відновлення) соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам» прив'язує виплату пенсій та інших видів соціальної допомоги до процедур перевірки фактичного місцеперебування внутрішньо переміщеної особи, наявності рахунку в установі ПАТ «Державний ощадний банк». П. 7¹ Порядку оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи передбачає зняття з обліку внутрішньо переміщених осіб на підставі отримання інформації від Державної прикордонної служби, МВС, СБУ, Міністерства фінансів України, Національної поліції, Державної митної служби, Державної фінансової інспекції, Державної аудиторської служби, інших органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Зняття з обліку автоматично призводить до припинення виплати пенсій та інших соціальних виплат [1].

Незважаючи на наявність рішення Касаційного адміністративного суду у зразковій справі про припинення пенсій внутрішньо переміщеної особі від 3 травня 2018 року у справі № 805/402/18 провадження № Пз/9901/20/18, у якому зазначено на неможливість регулювання підзаконними актами питань припинення пенсійних виплат, незаконність ідентифікації осіб як умови отримання пенсій, у практичній діяльності управлінь Пенсійного фонду України, органів соціального захисту населення залишаються обов'язковими процедури ідентифікації внутрішньо переміщених осіб. Зазначені процедури призводять до дискримінації інших прав внутрішньо переміщених осіб [2]. Зокрема, органи соціального захисту населення розповсюджують вимогу Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» про тривалу відсутність (понад 60 днів) за місцем проживання як підставу вважати, що внутрішньо переміщена особа повернулася до покинутого місця постійного проживання, навіть у випадку виїзду тимчасово переміщеної особи не на тимчасово окуповані території, а в інші країни. Фактично, така позиція органів соціального захисту населення дискримінує право тимчасово переміщених осіб на вільне пересування.

Систематизація нормативно-правових актів за галузевою приналежністю дозволяє виокремити норми конституційного, адміністративного, цивільного, кримінального права. Слід зазначити, що у нормативно-правових актах містяться норми різної галузевої приналежності. Так, у Законі України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» містяться норми щодо гарантування конституційних прав та свобод внутрішньо переміщених осіб (ст.ст. 2, 7, 8, 9), адміністративних процедур реєстрації внутрішньо переміщених осіб (ст.ст. 4¹, 5), повноважень органів державної влади, місцевого самоврядування з питань забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб (ст.ст. 10, 11) [3]. Аналіз низки нормативно-правових актів дозволяє виділити наступну тенденцію: всі акти містять норми права різної галузевої приналежності.

Окрім вищенаведених характеристик можна виділити ще одну підставу для класифікації. Певні нормативно-правові акти було прийнято у зв'язку з початком військового конфлікту. Зокрема, це Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях», велика кількість підзаконних нормативно-правових

актів. Проте окремі норми права було включено у вже діючі нормативно-правові акти. Так, було внесено зміни до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва». Проте залишається проблемною законотворча робота щодо внесення змін та доповнень у вже діючі нормативно-правові акти для усунення прогалин та протиріч у механізмі реалізації прав певних категорій соціально уразливих жінок (тимчасово переміщених осіб, одиноких матерів, інвалідів). Так, не внесено зміни у виборче законодавство для реалізації права тимчасово переміщених осіб приймати участь у місцевих виборах; не приведено у відповідність пенсійне законодавство у зв'язу з наявністю підприємств, які залишилися на непідконтрольній території та не перереєструвалися на території України, у частині отримання документів для підтвердження трудового стажу.

Зазначені проблеми вказують на доцільність визначення комплексного підходу при внесенні змін у діюче законодавство та прийнятті підзаконних актів щодо забезпечення прав жінок, які постраждали внаслідок військового конфлікту в Україні. Такий підхід повинен забезпечити однакову з іншими громадянами України реалізацію прав на зайнятість, пенсійне забезпечення, загальнообов'язкове державне соціальне страхування, соціальні послуги, освіту, участь у виборах, єдність родини. Основоположними механізмами, які повинні забезпечити реалізацію такого підходу, є: усунення протиріч між підзаконними актами та законами (підзаконні акти не повинні передбачати процедури, які унеможливають реалізацію прав та свобод); внесення змін у низку вже діючих нормативно-правових актів у частині усунення дискримінації соціально уразливих категорій жінок, які постраждали внаслідок військового конфлікту. Запропонована систематизація нормативно-правових актів за юридичною силою, галузевою приналежністю, часом прийняття дозволяє виокремити невідповідність норм права або наявність певних прогалин у механізмі реалізації прав жінок, які постраждали внаслідок військового конфлікту, та внести відповідні зміни та доповнення у нормативно-правові акти.

Список використаних джерел:

1. Порядок оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи: постанова КМУ від 1 жовтня 2014 року № 509 [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>.
2. Рішення Касаційного адміністративного суду у зразковій справі про припинення пенсій внутрішньо переміщеної особи від 3 травня 2018 року у справі № 805/402/18 провадження № Пз/9901/20/18 [Електронний ресурс]. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75697710>.
3. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1706-18>.